

NASLOVNICI POD ROB

GESLO “KAČJI PASTIR” PRI STAREJŠIH SLOVENSKIH SLOVARNIKIH IN PREGLED SLOVENSKIH NAZIVOV ZA RAZNE VRSTE V SLOVSTVU DO KONCA 20. STOLETJA

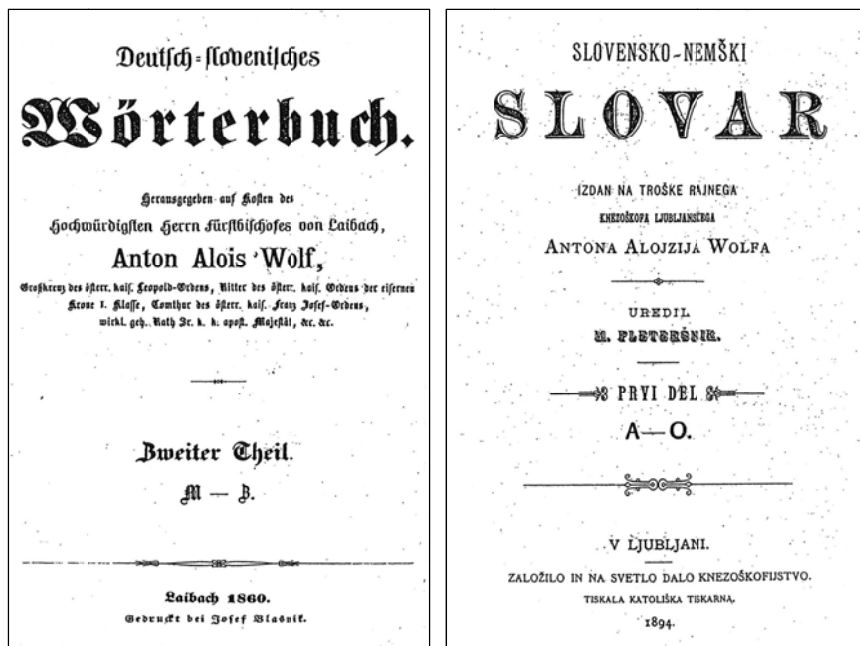
UVOD

Kačjemu pastirju bi bilo gotovo vseeno, ali računamo rojstvo slovenskega pismenstva z nastankom atestinskih gramatikalnih tablic ali šele poldrugo tisočletje kasneje, z Brižinskimi spomeniki. Omenjajo ga niti Veneti, niti Rimljani in v slovenski knjigi se je pojavil šele dobra tri stoletja po Trubarju, čeprav je bil, brez besed, vendarle že deležen pozornosti Valvasorja, ki je grafično predstavil nekaj slovenskih vrst (VALVASOR, 1685).

GESLO “KAČJI PASTIR” PRI STAREJŠIH SLOVARNIKIH

Slovenski zgodnji slovarniki in opisovalci živalstva se večinoma ne morejo ponašati s posebnim poslušom za nižje živali, ki so jih nekateri, z izjemo Scopolija in Lipolda, še dolgo po Valvasorju obravnavali kot “mrčes”. Tako skoro vse do druge polovice 19. stoletja, ko je postavil Erjavec s svojimi prirodoslovnimi učbeniki tudi te na pravo mesto in v pravo luč. V rokopisnih slovarjih, ki so jih sestavili KASTELIC & VORENC (1680-1710), HIPOLIT (1712), APOSTEL (1760), VODNIK (1804-1813), ZAGAJŠEK (po 1812) in PENN (po 1820), se “*kačji pastir*” ne omenja. Kakršno koli geslo, ki bi ga bilo mogoče tolmačiti kot slovenski naziv zanj, manjka tudi v tiskanih delih slovenskih pionirjev in zgodnjih klasikov, kot so MEGISER (1592 in kasnejše izdaje), POHLIN (1781, 1792), GUTSMANN (1789) in JANEŽIČ (1850-1851). Zlasti preseneča, da manjka kačji pastir tudi v Pohlinozem delu iz leta 1792, čeprav je poslal (1785) Franc Anton pl. Breckerfeld baronu Žigi Zoisu dvojje ljudskih imen za kačje pastirje prav z namenom, da bi se vključila v omenjeno izdajo (gl. KIAUTA, 2013).

Prvi omenja “*kačjega pastirja*” šele CIGALE (1860), v nemško-slovenskem delu “Wolfovega slovarja”. Štiri leta za njim ga je v prvem slovenskem učbeniku prirodopisa živalstva uporabil Fran Erjavec (ERJAVEC/POKORNY, 1864). V drugi izdaji svojega slovarja ga ima tudi JANEŽIČ (1867). PLETERŠNIK (1894) se je že mogel osloniti na razna Erjavčeva besedila in omenja tudi umetno skovana izraza, ki ju je navedel Erjavec v nemškem izvorniku in v slovenskem prevodu v drugi izdaji svojega učbenika (ERJAVEC/POKORNY, 1872).

SLIKA 1. Naslovnici slovarjev M. Cigaleta (1860, levo) in M. Pleteršnika (1894, desno).

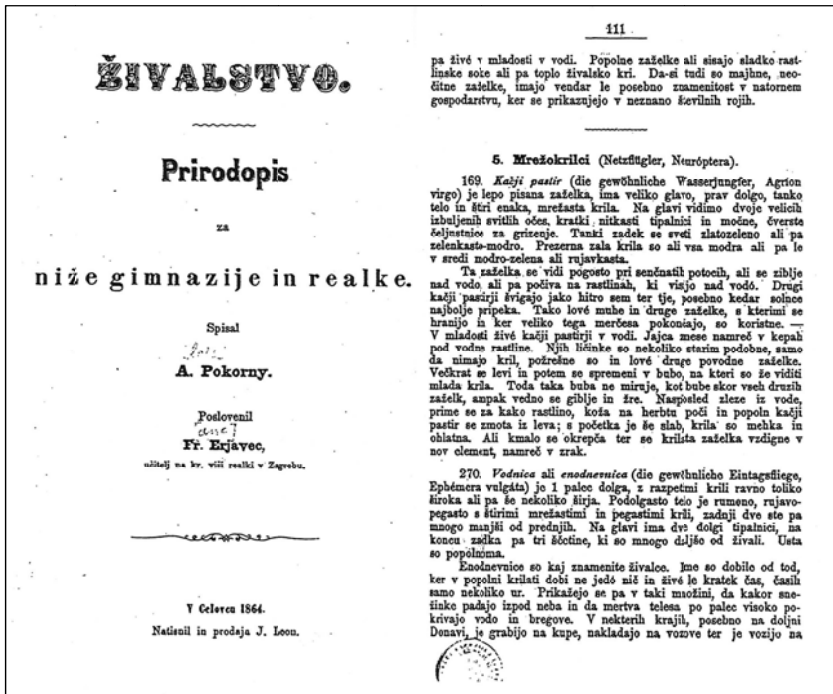
Iz *Slovenskega naroda* je Pleteršnik izpisal naziv “*modrasov hlapec*”, ki se še danes uporablja v zahodni Sloveniji in ga omenja n.pr. pisatelj France Bevčar v številnih svojih literarnih delih. Gre pa le za lokalno, ljudsko, splošno ime. GLONAR (1936) zaključuje vrsto zgodnejših slovarnikov in uvaja za vrsto *Libellula quadrimaculata* izraz “*libela*”. Le-ta je bil kasneje le enkrat uporabljen v slovenskem prevodnem slovstvu, vendar za oznako celotnega reda (BAJEC/DE LATIL, 1951), nakar je iz uporabe izginil, čeprav ga *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (BAJEC et al., 1970-1991) navaja. HADŽI (1941) je uporabil izraz “*pralibe*” za izumrle protodonate.

ZEMLJEPISNA RAZŠIREJENOST IZRAZA “KAČJI PASTIR”

Kot naziv za kačje pastirje je izraz znan tudi v nemškem in madžarskem prevodu: “*Schlangenhirte*” (SCHÄFER, 1947) in “*kígyó pásztor*” (NITSCHKE, 1965). V nekdanji slovenski okolici Zagreba na Hrvaškem nastopa v kajkavski različici “*kačin pastir*” (DZENDZELEVSKI, 1988), ki je istoveten s slovensko obliko, kot je tudi v uporabi v Gornjem Seniku v madžarskem Porabju.

Slovenski “*kačji pastir*” se danes uporablja na celotnem ozemlju Slovenije, čeprav gre na skrajnem zahodu ponekod morda bolj za “knjižno učenost” in sta izraza “*kačji hlapec*”, predvsem pa še “*modrasov hlapec*” tam bolj razširjena. Na

Hrvaškem gre "kačin pastir" do Zagreba (Začretje), na Madžarskem sega do Gornjega Senika, na avstrijskem Koroškem pa je bil "kačji pastir" ugotovljen okrog Šmohorja v Zilski dolini (Potoče), Št Jakoba v Rožu, Kneže, Tolstega vrha, Djekš in v Grebinju v velikovškem okraju. V Italiji pa okrog Trbiža, Gorice in Trsta (prim. MONTGOMERY, 1965). V Reziji ga zamenjuje ime "šilo bodilo" (akad. M. Matičetov, *in litt.*). Nemška oblika ("Schlangenhirte") je razširjena na Gornjem Štajarskem, okrog krajev Mureck in Braunau, do Reichenhausena na Salzach (SCHÄFER, 1947). Madžarski "kigyó pásztor" je omejen na skrajni zahod države (dr. G. Devai, *in litt.*). V furlanski ladinščini je znana le skrajšana in pomanjševalna oblika "pastorelis" (LAZZARINI, 1896).

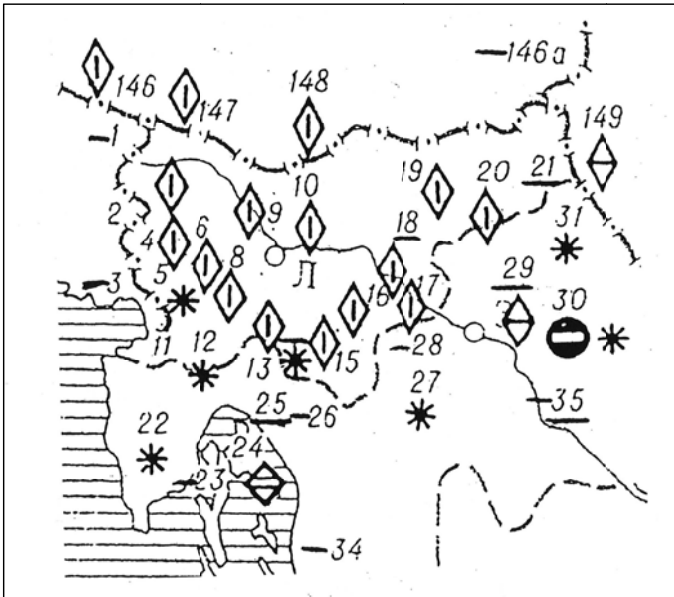

SLIKA 2. Naslovnica knjige in reprodukcija prvega slovenskega sestavka o kačjih pastirjih (ERJAVEC, 1864).

Skoraj bi mogli reči: področje razširjenosti izraza "kačji pastir" v katerem od zgoraj omenjenih jezikov se domala ujema z današnje razširjenostjo slovenskega kozolca in se prav gotovo lepo ujema s področjem, do koder je segal slovenski živelj še do polpreteklega časa. Med obema vojnama, ko je ostal dobršen del slovenskega ozemlja izven takratne Jugoslavije, jugoslovanska Slovenija se je označevala kot "Dravska banovina" in je bil slovenski narod preveden na stopnjo "jugoslovanskega plemena", so uvedli slovenski biologi pojem "etnografske

Slovenije”, v katerem je bilo zajeto celotno slovensko narodno ozemlje in so uporabljali floristi in favnisti dosledno slovenska krajevna imena za slovenske kraje v Avstriji, Italiji in na Madžarskem (prim. n.pr. KOS, 1933). Po drugi svetovni vojni je ta navada žal domala prenehala.

Zaokroženo sliko ozemlja zemljepisne razširjenosti “kačjega pastirja” in njegovih raznojezičnih enačic “moti” ena sama, iz določenih razlogov zanimiva izjema (prim. KIAUTA, 1996): poljska enačica “wezypastuch” nastopa izolirano v Tarnowskem okraju, v Krakovskem vojvodstvu, na južnem Poljskem (DZENDZELEVSKI, 1988; dr. R. Bernard, *in litt.*).

SLIKA 3. Izrez iz karte Dzendzelevskega (1988), s približnim (pa nepopolnim) prikazom razširjenosti imen “kačji pastir” (trapez z navpično črto) in “kačin pastir” (trapez z vodoravno črto).

Iz gornjega prikaza je povzeti dvoje značilnosti slovenskega imenoslovja: (1) vsebinsko je enotno in (2) nastopa na zaključenem, dobro omejenem ozemlju. Na zahodni, pred vsem pa na severni meji prehaja ozemlje “kačjega pastirja” v sosednja imenoslovna področja počasi, na prehodnem področju celo preko območja, kjer se uporablja naše ime še v prevodu.

Jugovzhodno in jugozahodno od našega imenoslovnega področja pa ležita letemu tuji mediteranski območji na Balkanu in na Apeninskem polotoku. Za obe je značilno prevladovanje imen, ki so kakor koli povezana s konjem: “cavalocchio” (ali tudi kar “cavallo”), v mnogih oblikah na Apeninu (prim. GARBINI, 1925), in

besedne povezave s “*konjic*” na Balkanu (prim. DZENDZELEVSKI, 1988). Ta sistem imenoslovja je mogoče slediti nazaj do antike. Rimski učitelj retorike Claudius Aelianus je poročal v svojem delu “*De animalium natura*”, na prehodu iz 2. v 3. stoletje po Kr., o žuželkah na reki Astraios v Makedoniji, ki se imenujejo “*hippouros*” (“*konjski rep*”) in po opisu katerih je sklepati na kačje pastirje (FERNANDEZ, 1959; BEAVIS, 1988). Ako je domneva pravilna, gre tu za najstarejše, pisno sporočeno kačjepastirsko ime v Evropi.

PREGLED UMETNO SKOVANIH NAZIVOV ZA KAČJE PASTIRJE V POLJUDNEM IN PREVODNEM SLOVSTVU DO KONCA 20. STOLETJA

Pričujoči seznam vsebuje vse nazive za posamezne vrste (ne pa vseh del, kjer so omenjeni), ki smo jih uspeli najti in so se uporabljali od Erjavca dalje (1864) v slovenskem slovstvu. Večinoma je v publikacijah podano tudi latinsko ime, ali pa je bilo mogoče to določiti iz slike ali opisa živali. Kjer to ni bilo mogoče, smo navedbo izpustili. Danes se uporabljajo izključno le slovenska imena, ki jih je predlagal GEISTER (1999) in jih je odobrilo Slovensko odonatološko društvo.

VRSTE

(1) *CALOPTERYX SPLENDENS*

Pisani kačji pastir: ERJAVEC (1872, 1881), PAULIN (1901), MACHER (1907, 1908, 1913, 1922), VERBIC & VALES (1927, 1931), BEVK (1928), POLJANEC (1929), KOS (1933), HADŽI et al. (1948)

Progasti kačji pastir: ŠERCERLJ (1967), KRALJ (1991)

Agrion: SELIŠKAR (1993)

(2) *CALOPTERYX VIRGO*

Kačji pastir: ERJAVEC (1864)

Pisani kačji pastir: MACHER (1907, 1908, 1913, 1922), HADŽI et al. (1948)

Jekleno modri kačji pastir: GOGALA (1970), KRALJ (1991), KURILLO (1993), GREGORI (1994)

Kovinsko modri kačji pastir: BOLE (1985)

(3) *LESTES SPONSA*

Vitki ali ločni kačji pastir: ŠERCELJ (1967), BOLE (1985)

(4) *LESTES VIRIDIS*

Vrbov kačji pastir: SELIŠKAR (1993)

(5) *PLATYCNEMIS PENNIPES*

Peresonogi kačji pastir: ŠERCELJ (1967), BOLE (1985)

(6) *COENAGRION PUELLA*

Mali kačji pastir: KURILLO (1979)

Nebesnomodri kačji pastir: GOGALA (1993)

- (7) *PYRRHOSOMA NYMPHULA*
Lokvanjev kačji pastir: KRALJ (1991)
- (8) *AESHNA CYANEA*
Modri kačji pastir: POLJANEC (1929), FAKIN (1942), KOS (1933), ŠERCELJ (1967), BOLE (1985), BRULC (1989), KRALJ (1991)
Mozaični kačji pastir: KURILLO (1979)
Zelenomodri kačji pastir: KURILLO (1992)
Modrozeleni kačji pastir: GOGALA (1993)
- (9) *AESHNA GRANDIS*
Veliki kačji pastir: ERJAVEC (1875), SCHWENTNER (1908), POLJANEC (1929), KOS (1933), SPAZZAPAN-BRELIH (1964), GOGALA (1970)
- (10) *AESHNA JUNCEA*
Navadni kačji pastir: KRALJ (1991)
- (11) *AESHNA VIRIDIS*
Zeleni kačji pastir: ALJANČIČ et al. (1981)
- (12) *ANAX IMPERATOR*
Veliki kačji pastir: ŠERCELJ (1967)
Kraljevski kačji pastir: GOGALA (1970), ALJANČIČ et al. (1981), KRALJ (1991)
- (13) *CORDULEGASTER BIDENTATA*
Potočni kačji pastir: KRALJ (1991)
- (14) *CORDULEGASTER BOLTONII*
Potočni kačji pastir: KRALJ (1991)
- (15) *SOMATOCHLORA ALPESTRIS*
Alpski smaragdni kačji pastir: KIAUTA (1964b)
- (16) *LIBELLULA DEPRESSA*
Plošnati kačji pastir: ERJAVEC (1972)
Ploščati kačji pastir: ERJAVEC (1881), KOS (1933), ŠERCELJ (1967), GOGALA (1970, 1993), ALJANČIČ et al. (1981), KRALJ (1991), GREGORI (1994)
Ploščnati kačji pastir: POLJANEC (1929)
- (17) *LIBELLULA QUADRIMACULATA*
Libela: GLONAR (1936)
Pikasti kačji pastir: ŠERCELJ (1967)
Lisasti kačji pastir: GOGALA (1970, 1993), ALJANČIČ et al. (1981), KRALJ (1991)
Štiripegasti kačji pastir: KURILLO (1993)
- (18) *ORTHETRUM COERULESCENS*
Kačji pastir z gredljem: KRALJ (1991)

- (19) *SYMPETRUM SANGUINEUM*
Rubinji kačji pastir: TEMLIN (1992)
Krvavordeči kačji pastir: GOGALA (1993)
Krvavordeči resnik: SELIŠKAR (1993)
- (20) *SYMPETRUM STRIOLATUM*
Veliki resnik: ŠERCELJ (1967)
- (21) *SYMPETRUM VULGATUM*
Navadni kačji pastirji: ERJAVEC (1875)
Navadni resnik: KURILLO (1979)
- (22) *LEUCORRHINIA* sp.
Barjanski kačji pastir: SELIŠKAR (1993)

VIŠJI TAKSONI

- (23) ZYGOPTERA
Enakokrili kačji pastirji: GOGALA (1970), SELIŠKAR (1993)
- (24) ANISOPTERA
Raznokrili kačji pastirji: GOGALA (1970)
Veliki kačji pastirji: ALJANČIČ et al. (1981), SELIŠKAR (1993)
- (25) CALOPTERYGIDAE
Pisani kačji pastirji: GOGALA (1970)
- (26) CORDULEGASTRIDAE
Potočni kačji pastirji: KIAUTA (1964a), GOGALA (1970)

ZAHVALA

Pri raziskovanju slovenskega slovstva in z nasveti so pomagale dr. N. GROŠELJ, M. HAJNŠEK (SAZU), M. KRAVOS (NUK), dr. M. MERŠE (SAZU) in dr. T. TRPIN (SAZU). Marsikaj pa sem mogel pregledati tudi v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) in v knjižnici Slovenskega šolskega muzeja (SŠM), Ljubljana. Pokojni akademik prof. dr. M. MATIČETOV me je poučil o rezijanskem imenoslovju, prof. dr. A. PERDIH in S. TORKAR (SAZU) pa o tistem na Tolminskem. S poljskim, hrvaškim in madžarskim imenoslovjem so mi pomagali prof. dr. R. BERNARD (Poznań, Poljska), dr. G. DEVAI (Debrecen, Madžarska) in dr. M. FRANKOVIĆ (Zagreb, Hrvaška). – Vsem iskrena hvala.

LITERATURA

- [ALJANČIČ, M., J. BOLE, A. BUDIHNA, I. GEISTER, M. HAFNER, A. POLENEC & J. VOVK] GARMS, H. & L. BORN, 1981. *Živalstvo Evrope: priručnik za določanje živalskih vrst*. Mladinska knjiga, Ljubljana. xxx+549 str. – (Odon.: str. 349-352, tab. 32).

- APOSTEL, I.A. [= pater BERNARD], 1760. *Dictionarium germanico-slovenicum, vocabula tam antiqua quam nova usu recepta juxta etymologiam purioris slovenismi autorum, methodice demonstrans nec non ad majorem linguae hujus cognitionem explicavi*. *Hokopis v Inštitutu za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana*.
- BAJEC, A. et al., [ured.], 1970-1991. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, 1-5. SAZU, Ljubljana & DZS, Ljubljana.
- [BAJEC, T.] DE LATIL, P., 1951. *Živali popotujejo*. Mladinska knjiga, Ljubljana.
- BEAVIS, I.C., 1988. *Insects and other invertebrates in classical antiquity*. Univ. Exeter, Exeter.
- BEVK, S., 1928. *Prirodopis živalstva in rastlinstva za meščanske šole*. Oblastna zaloga šolskih knjig in učil, Ljubljana. iv+269 str., 12 barvnih tab. izven teksta. – (Odon.: str. 222, tab. 12).
- BOLE, J., 1985. Triglavski narodni park. Živalstvo. Kačji pastirji (Odonata). V: I. Fabian, [ured.], *Triglavski narodni park: vodnik*. TNP, Bled. 94 str.
- BRULC, U., 1989. Utrinki s poti po Planinskem polju. *Proteus* 51(9/10): 374-375. – (Odon.: str. 375).
- CIGALE, M., 1860. *Deutsch-slovenisches Wörterbuch*, 2. Herausgegeben auf Kosten des hochwürdigsten Herrn Fürstbischöfes von Laibach, Anton Alois Wolf. Blasnik, Laibach.
- DZENZELEVSKI, I.A., 1988. Strekoza. V: R.I. Avanesov, [ured.], *The Slavic linguistic atlas. Lexical and word-formational series*, 1: *The animal world*, str. 19-24 (seznam krajev), 118-119 (karta), 131 komentar, 176-177 (leksikalni seznam), Nauka, Moskva.
- [ERJAVEC, F.] POKORNY, A., 1864. *Prirodopis za nižje gimnazije in realke*. Leon, Celovec. 166 str. – (Odon.: str. 111).
- [ERJAVEC, F.] POKORNY, A., 1872. *Prirodopis živalstva s podobami za spodnje razrede srednjih šol*. Matica slovenska, Ljubljana. ii+309 str. – (Odon.: str. 207-208).
- ERJAVEC, F., 1875. *Schödlerjeva Knjiga prirode*. 4. *Botanika* (poslovenil J. Tušek), *Zoologija* (poslovenil F. Erjavec). Matica slovenska, Ljubljana. 14+440 str. – (Odon.: str. 363).
- [ERJAVEC, F.] POKORNY, A., 1881. *Prirodopis živalstva s podobami za spodje razrede srednjih šol*. 3. izdaja. Matica slovenska, Ljubljana. viii+290 str. – (Odon.: str. 210).
- FAKIN, A., 1942. *Prirodopis živalstva in rastlinstva za drugi razred meščanskih šol*. Ljudska knjigarna, Ljubljana. iv+172 str. – (Odon.: str. 126-127).
- FERNANDEZ, L.G., 1959. *Nombres de insectos en griego antiguo*. Consejo superior de investigaciones científicas, Madrid.
- GARBINI, A., 1925. *Antroponimie ed omonimie nel campo della zoologia popolare*. 2. *Omonimie*. Tipografica veronese, Verona.
- GEISTER, I., 1999. Seznam slovenskih imen kačjih pastirjev (Odonata). *Exuviae* 5(1) (1998): 1-5.
- GLONAR, J., 1936. *Slovar slovenskega jezika*. Umetniška propaganda, Ljubljana.
- [GOGALA, A.] EISENREICH, W., D. EISENREICH, U.E. ZIMMER & A. HANDEL, 1993. *Rastline in živali okoli nas*. DZS, Ljubljana. ii+400 str., 32 tab., izven teksta. – (Odon.: str. 226-231).
- [GOGALA, A.] KLOTS, B. & E.B. KLOTS, 1970. *Ilustrirana enciklopedija živali. Žuželke*. Mladinska knjiga, Ljubljana. 356 str. – (Odon.: str. 62-67).
- GREGORI, J., 1994. *Zelenci naravni rezervat*. TNP, Bled. 120 str. – (Odon.: str. 37-39, 79-80, 109-110).

- GUTSMANN, O., 1798. *Deutsch-windisches Wörterbuch mit einer Sammlung der verdeutschten windischen Stammwörter und einer vorzüglichern abstammenden Wörter*. Kleinmayer, Klagenfurt.
- HADŽI, J., 1941. Zakaj ni orjakov med žuželkami? *Proteus* 8(1): 9-14.
- HADŽI, [J.], [F.] VODNIK & [C.] BERNOT, 1948. *Zoologija za višje razrede srednjih šol*. DZS, Ljubljana. 396 str. – (Odon.: str. 159-160).
- HIPOLIT [= A. GAIGER], 1712. *Dictionarium trilinguae*, I-II. Rokopis v Inštitutu za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana.
- JANEŽIČ, A., 1850. *Popólni ročni slovar slovénskego in němškego jezika. Němško-slovénski del. – Vollständiges Taschen-Wörterbuch der slovenischen und deutschen Sprache. Deutsch-slovenischer Theil*. Sigmundova knjigárnica – Sigmund'sche Buchhandlung, Celovec-Klagenfurt.
- JANEŽIČ, A., 1851. [...]. *Slovénsko-němški del. – Slovenisch-deutscher Theil*. Ibidem, Celovec-Klagenfurt.
- JANEŽIČ, A., 1867. *Deutsch-slovenisches Taschen-Wörterbuch für Schule und Haus*. Zweite umgearbeitete und vermehrte Auflage. Liegel's Buchhandlung, Klagenfurt.
- KASTELIC, M. & G. VORENC, 1680-1710. *Slovensko latinski slovar*. Prireditelj J. Stabej. Rokopis v Inštitutu za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana.
- KIAUTA, B., 1964a. Opazovanja iz življenja potočnih kačjih pastirjev v Loškem pogorju. *Loški Razgl.* 11: 183-192.
- KIAUTA, B., 1964b. Zapis ob najdbi alpskega smargdnega kačjega pastirja v slovenskih gorah. *Plan. Vest.* 20(8): 359-360.
- KIAUTA, B., 1996. Snake associations in the European "dragonfly" appellations: distributional patterns reflecting the Urnfield culture expansion during the first millennium B.C.? *Odonatologica* 25(2): 218-219.
- KIAUTA, B., 2013. Franc Anton pl. Breckerfeld (1740-1806), prvi nabiralec ljudskih imen za slovenske kačje pastirje. *Erjavecija* 28: 1-5.
- KOS, F., 1933. *Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani. Prirodopisni del*. Narodni muzej, Ljubljana. 222 str. – (Odon.: str. 21).
- [KRALJ, A.] PARKER, S., 1991. *Svet okoli nas. Ribniki in reke*. Pomurska založba, Murska Sobota. 64 str. – (Odon.: str. 3, 13, 17, 48-49).
- KURILLO, J., 1979. Tudi kačji pastirji so ogroženi. *Moj mali Svet* 11(5): 48.
- KURILLO, J., 1992. Zelenomodri kačji pastir in njegova ličinka. *Proteus* 55(3): 123-124.
- KURILLO, J., 1993. *Živa narava v objektivu*. Kmečki glas, Ljubljana. 114 str. – (Odon.: str. 53-55).
- LAZZARINI, A., 1896. Cataogo di ortotteri e neurotteri del Friuli. *Pastorizia del Veneto* 20/30; – Ponatis: Doretti, Udine (1897).
- MACHER, I., 1907. *Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol*. Klainmayr & Bamberg, Ljubljana. vi+220 str. – (Odon.: str. 176-177).
- MACHER, I., 1908. *Prirodopis za deklške meščanske šole*. III. stopnja. Klainmayr & Bamberg, Ljubljana. vi+192 str. – (Odon.: 90-92).
- MACHER, I., 1913. *Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol*. Drugi natis. Klainmayr & Bamberg, Ljubljana. vi+224 str. – (Odon.: str. 180-182).
- MACHER, I., 1922. *Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol*. Tretji natis. Klainmayr & Bamberg, Ljubljana. vi+222 str. – (Odon.: str. 180-182).

- MEGISTER, H., 1592. *Dictionarium qvatvor lingvarum, videlicet, germanicae, latinae, illyricaе quae vulgo Slavonica apellatur & italicae*. A Iohanne Fabro, Graz. – (Ponatis: Frankfurt (1608), Klagenfurt (1744)). – Faksimile: Harrassowitz, Wiesbaden (1967).
- MONTGOMERY, E.B., 1965. Common (folk) names for Odonata. *Selysia* 3(2): 1, 3 + priloga.
- NITSCHKE, G., 1965. *Wörterbuch der deutschen Tiernamen. 3. Die Namen der Libelle*. Akademie-Verlag, Berlin.
- PAULIN, A., 1901. *Zoologijski atlant. Sestavil H. Leutemann, slovenski mladini razložil A. Paulin*. Schwentner, Ljubljana. 57 str., 24 barvnih tab. – (Odon.: str. 49, tab. 21).
- PENN, (D.), V., 1820 dalje. *Nemško-latinsko-slovenski slovar*. Rokopis v Inštitutu za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana.
- PLETERŠNIK, M., 1894. *Slovensko-nemški slovar*, 1. Izdan na troške rajnega knezoškofa ljubljanskega Antona Alojzija Wolfa. Knezoškofijstvo, Ljubljana. – Ponatis: Cankarjeva založba, Ljubljana (1974).
- POHLIN, M., 1781. *Tu malu besedishe treh jesikov. Das ist: das kleine Wörterbuch in dreyen Sprachen*. – Faksimile: Trofenik, München (1972).
- POHLIN, M., 1792. *Glossarium sclavicum in supplementum ad primam partem dictionarii carniolici*. Literis grosserianis, Vienaе.
- POLJANEC, L., 1929. *Prirodopis živalstva za višje razrede srednjih šol*. Druga predelana izdaja. Družba sv. Mohorja, Celje. 271 str. – (Odon.: str. 208-209).
- SCHÄFER, L., 1947. *Deutsche Synonymik der Libelle*. Dissert. Univ. Marburg.
- SCHWENTNER, L., [založnik], 1908. *Hrošči in druge žuželke v podobah*. [Raztegljiva slikanica]. Schwentner, Ljubljana. 12 barvnih tab. – (Odon.: tab. 10).
- [SELIŠKAR, A.] VERILHAC, F., 1993. *Tisoč naravnih bivališč*. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. Nepaginirano.
- SPAZZAPAN-BRELIH, V., 1964. Ekskurzija prirodoslovnih krožkov na Čaven. *Proteus* 27(4/5): 135-137. – (Odon.: str. 136).
- [ŠERCELJ, A.] SMOLIK, H.W., 1967. *Živalski svet*. DZS, Ljubljana. iii+769 str., 32 barvnih tab. izven teksta. – (Odon.: str. 658-659).
- TEMLIN, M., 1992. Rdeči rubin ob jezeru življenja. *Moj mali Svet* 24(11): 24.
- VALVASOR, J.V., 1685. *Underschiedliche Frucht, Blumen Kreutter wie auch Vogl, Fisch, Thier, Ungeziffer und dergleichen [...]*. Zbirka okrog 234 barvnih akvarelov na 153 listih, v knjižnici Nadškofije Zagreb. – Prvič izšle v tisku (2004), pod naslovom *Rastline in živali na Kranjskem*, SAZU, Ljubljana [*Bibliogheca valvasoriana* 18].
- VERBIC, F. & A. VALES, 1927. *Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol*. Druga izdaja. Državna zaloga šolskih knjig in učil, Ljubljana. 214 str. – (Odon.: str. 178, 1 barvna tab. izven teksta).
- VERBIC, F. & A. VALES, 1931. *Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol*. – [Ponatis gornje izdaje].
- VODNIK, V., 1804-1813. *Slowenisches Wörterbuch – Slovenski besednjak*. Rokopis v Inštitutu za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana.
- ZAGAJŠEK, M., po 1812. [*Nemško-slovénski slovar*]. Rokopis v NUK, Ljubljana.

(B. KIAUTA)